

Učiteljski Tovariš

Glasi „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Urejujeta:

Jakob Dimnik in **Engelbert Gangl**

učitelja v Ljubljani.

Izdajatelj in odgovorni urednik: **Jakob Dimnik**, Šubičeve ulice št. 3.

Vsebina: Spomenica častitim gg. deželnim poslancem in šolskim oblastnijam na Goriškem. — XXIX. občni zbor „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“. — Fr. Orožen: Ustavoznanstvo. — Naši dopisi. — Vestnik. — Listnica uredništva.

Spomenica

častitim gg. deželnim poslancem in šolskim oblastnijam na Goriškem.*)

Slovensko učiteljstvo se je začelo še-le v zadnjih desetletjih popolnoma zavedati važnosti svojega stanú; spoznavati je začelo, da je v navadnem življenju važen činitelj, da odločno in brez strahu lahko stopi v krog drugih omikanih in izobraženih stanov. Dolgo so mu sicer zabranjevali vstop v njihov krog in prezirljivo ga odmikali, a to ga ni vpognilo, ga ni oplášilo, ker je bilo trdno prepričano, da pride čas, ko se mu ta krog sam odpre. Bolj ko je pa začelo spoznavati svojo veljavo, vedno bolj je začelo tudi spoznavati, da ima v svojem stanu še marsikaj pomanjkljivega, kar mu zabranjuje vspeti se na ono stopinjo, na kateri stojé drugi izobraženi stanovi. Začelo se je tedaj popolnjevati. „Rane je treba razkrivati, da jih zdravnik zna ozdraviti“, pravi neki pregovor. Tudi naše učiteljstvo se je oprijelo tega pregovora; ustanavljati je začelo učiteljska društva in na občnih zborih razpravljati učiteljske in šolske pomanjkljivosti in nedostatke ter svoj še vedno žalosten položaj. Obračalo se je do svojih zdravnikov — deželnih in državnih poslancev, šolskih in drugih oblastnij, naj mu pomagajo te rane celiti, nedostatke odpraviti, naj mu pripomorejo do svojih pravic in svoje veljave, da se vzdrži na stališči, katero si je le s svojo delavnostjo in vstrajnostjo pridobilo in priborilo, in da se polagoma še više popne šolstvu in svojemu narodu v korist in napredek.

Mnogo let že prosimo in se potegujemo za svoje pravice, in tu in tam se je tudi že nekaj malega doseglo. Neznatne so sicer te pridobitve, a to nas še ni oplášilo,

*) To izvrstno sestavljeno spomenico podajamo svojim čitateljem neizpremenjeno, da spoznajo točne razmere naših goriških tovarišev. Veseli nas, da se je počelo goriško učiteljstvo gibati tako odločno in brezobzirno in želimo od srca, da bi mu rodilo njegovo delovanje najboljših uspehov. Malone v vseh zahtevah soglaša kranjsko učiteljstvo z goriškim, spaja nas torej najtesnejša vez simpatij, sočustvovanja, kolegialnosti in prijateljstva. Zategadelj ponavljamo še enkrat, da je težnjam goriških tovarišev vsekdar na razpolaganje naš list, pa tudi — če mogoče — jim hočemo biti v podporo z besedo in dejanjem. Oklenimo se tesno drug drugega: mnogo nas je in močni smo lahko, ako smo krepko združeni med seboj! — Glej dopis „S Tolminkeskega“ v današnji številki!

Uredn.

to nam še ni vzelo poguma. Naše „Tolminksko učiteljsko društvo“ je zato sklenilo, zbrati nekatere svoje težnje in zahteve v spomenico, predložiti jo šolskim in drugim oblastnijam in našim častitim gg. poslancem ter prositi, da bi se blagohotno na njo ozirali, oziroma nas pri visoki vladi podpirali.

1. Deželni šolski zalog.

Skoraj dvajset let že prosi goriško učiteljstvo na deželni zbor za zboljšanje svojega slabega gmotnega stanja, za primerno in dostojno ureditev učiteljskih plač. Največ let se o naših prošnjah niti razpravljalo ni, nekaj let so se te prošnje razpravljale, in še-le v zadnjih par letih je deželni zbor sklenil neko zboljšanje, katero pa le v majhni meri odgovarja potrebam učiteljskega stanú, zlasti, ker to zboljšanje ne doseže vseh učiteljev. Na vse naše pismene in ustmene prošnje smo dobivali vedno enak odgovor, da je naše ljudstvo že preobloženo in zato mu ni mogoče nakladati še novih bremen. Premišljevalo se je, kako temu opomoči — in dobilo gotov pripomoček. Po vseh avstrijskih deželah imajo namreč deželne šolske zaloge in so tedaj šolska bremena enakomerno razdeljena — edino Goriško ima okrajne šolske zaloge. Na ta način imajo nekateri okraji tako visoke šolske naklade, da jih v resnici težko zmagujejo, med tem ko drugi okraji te naklade komaj občutijo.

Goriško učiteljstvo in naši oč. gg. deželni poslanci so tedaj spoznali, da učiteljske plače bo mogoče le tedaj primerno urediti in dostojno zboljšati, ako se odpravijo okrajni šolski zalogi in ustanovi deželni šolski zalog, in v tem zmyslu so začeli tudi delovati. Nam tu ni namen, utemeljevati korist in potrebo deželnega šolskega zaloga za vso deželo, ker je za vsakogar prejasna in se je to večkrat že pri sejah deželnega zbora zgodilo. Prosimo pa naše oč. gg. deželne poslance: 1. naj te točke ne pusté več iz svojega programa, dokler tega ne dosežejo, ker le na tej podlagi jim bo mogoče zboljšati našemu trpečemu učiteljstvu zelo slabo gmotno stanje in mu zagotoviti boljše bodočnost. 2. V slučaju, da deželni zbor ta predlog sprejme, zvežejo naj s to pridobitvijo tudi primerno zboljšanje učiteljskih plač, in sicer: a) I. plačna vrsta 700 gld., II. plačna vrsta 600 gld. in III. plačna vrsta 500 gld.

b) Razdelitev v plačne vrste naj bi bila po desetinah in ne dvanajstinah. c) Petletnine naj bodo po 60 gld. za vse učitelje enake.

2. Vpokojenje učiteljskega osebja in preskrbljenje njegovih zapuščenecv.

Kakor je na svetu vse premenljivo, tako je tudi s človeškimi močmi, s človeško delavnostjo; tudi ona ni vedno na isti stopnji, tudi ona obnemore. Gotovo je, da oseba, ki je z napornim delom preobložena, popred obnemore, da jej moči popred opešajo, kakor oni, ki je v srečnejšem položaju, da ne nosi tako težkega bremena.

Za onemogle javne služabnike skrbé postave s primerno pokojnino. Pravica že zahteva, da se doba do užitka popolne pokojnine ni vsem enako odmerila; onim, ki so v službi več trpeli, določena je krajša doba službe, in to je popolnoma pravično. Učiteljski stan je iz te ugodnosti izpuščen, in to po krivici. Učitelj je uprežen v naporno in težavno delo pouka do pet in še več ur na dan, pri katerem tudi nedelje niso izvzete. Ali s poukom samim ni še izpolnjena njegova dolžnost. Treba mu je delati tudi izven šolskih ur s pripravami za pouk, popravljanjem šolskih nalog, z raznim pisarenjem kot voditelj, vrtnarstvom itd. Pri tem je ogromni večini učiteljstva poučevati nadpostavno število otrok in to v mnogih krajih v majhnih, slabih, zaduhlih prostorih. Zraven tega deluje učiteljstvo v raznih društvih, katera so ljudstvu v duševno in gmotno korist. Ako dalje pomislimo, da se mora celo življenje boriti s telesnimi potrebami, da živi celo življenje v pomanjkanju, ni čuda tedaj, da največ učiteljev v najlepši dobi obnemore, in le prav redko kedo more dočakati 40. službeno leto.

Stanovski tovariši na srednjih šolah imajo že od nekdanj določeno dobo 30 let s pravico užitka polne pokojnine. Enako srečni so tudi tovariši v Ogerski-Hrvatski in v drugih državah. Vlada je pripoznala tudi drugim služabnikom dobo 30 let do polne pokojnine, in pripravljajo se slične preosnove tudi za druge stanove. Zato bo tudi učiteljstvo prosilo in delovalo na to, da se mu: a) doba do užitka polne pokojnine zniža na 30 let, b) da se mu štejejo v pokojnino tudi vsa provizorična leta službovanja, in c) da se mu vpokojenje šteje po letih in ne kakor do sedaj po osminkah.

Največje reve so pa učiteljevi zapuščenci. Tem je odmerjena tako majhna pokojnina, s katero jim ni nikakor mogoče živeti. In če skrbi in težave potarejo v prezgodnji grob tudi mater, tako so otroci obsojeni, da polagoma umirajo za pomanjkanjem in lakoto.

Vsem državnim uradnikom in službenemu osebju se je pokojnina za udove in sirote zdatno zboljšala, dasi so imeli že pred preosnovo boljše stališče, kakor prosi učiteljstvo. Že iz človekoljubja bi bilo tedaj želeto, da se temu opomore in §§ 69. in 72. dež. šol. zakona z dne 10. marca 1870. spremeni tako, da bi udove učiteljev dobivale 360 gld. letne pokojnine, za vsakega otroka pa letnih 50 gld. odgojnega pomočka.

3. Okrajni šolski nadzorniki naj se imenujejo izmed ljudskih učiteljev v okraju.

Pri učiteljstvu ne zadostuje, da je šolski nadzornik samo nadzornik po pomenu besede, ampak on ima širši delokrog, on mora biti tudi učitelj, voditelj učiteljstva. Učiteljstvo nima opraviti samo z mrtvimi črkami in šte-

vilkami, ampak z živimi človeškimi sreci, katera treba blažiti, in z nerazvitim, mrtvim otroškim razumom, kateri je treba buditi in pravilno razvijati. To je pa težavna naloga, in da jo učiteljstvo uspešno vrši, pomagati in voditi ga mora spretna nadzornikova roka.

Šolski nadzornik bo pa le tedaj to nalogo častno in uspešno vršil, ako natanko pozna otroška srca in otroški razum v prvotnem, nerazvitim stanju, ako si je v teku mnogih let pridobil z lastno skušnjo dobra in stalna pravila in popolno izurjenost, kako je treba blažiti srce, razvijati razum in podajati potrebne znanosti, ako je živel v tistem ozračju, kakor učiteljstvo, da natanko pozna razmere kraja, ljudstva in podrejenega mu učiteljstva. Le tak nadzornik bo razumel učiteljstvo in ono njega, zato naj se okrajni šolski nadzorniki imenujejo izmed ljudskih učiteljev dotičnega okraja in to: a) Glede na metodično-didaktično stran ljudske šole, kajti le kdor si je pridobil vsestransko metodično-didaktično izurjenost na ljudski šoli, bo razumel in prav cenil pouk ljudskega učitelja. b) Nadzornik, ki je živel več let popred v svojem okraju, pozna življenje ljudstva dotičnega okraja in vé, katerih znanosti mu je za praktično življenje najbolj potreba; zato ne bo zahteval tega, s čemur bi učiteljstvo čas brezpotrebno in brezuspešno tratilo. c) Komur je znano, s kolikimi zaprekami in težavami se ima boriti ljudska šola in učiteljstvo, koliko ima sovražnikov in nasprotnikov, in da se ti mnogokrat poslužujejo popolnoma hudobnih in krivičnih sredstev in obdolženj, da bi enega ali drugega očrnilo ali uničili, ne bo se čudil, da šolski nadzorniki dobivajo velikokrat popolnoma napačne informacije. Po njem dobe v resnici nasprotno informacije morda tudi šolske oblastnije, in za svoje vestno in taktno postopanje trpeti mora mnogokrat učitelj. Nadzornik pa, ki je bil popred sam mnogo let ljudski učitelj, kateri je gotovo že sam večkrat vse to poskusil in občutil, in ki pozna dobro нрав in razmere ljudstva različnih krajev, bo sodil o tem vse drugače in se o tem natančno poučeval. d) Nadzornik, imenovan izmed ljudskih učiteljev dotičnega okraja, je z razumom in srcem bolj tesno zvezan s svojim podrejenim mu učiteljstvom; on ž njim čuti, ker pozna iz lastne skušnje vse težave in neprijetnosti učiteljskega stanu, pozna težave in trpljenje poučevanja, pozna razne zapreke od strani ljudstva, kraja in otrok, zato bo učiteljevo delovanje po teh sodil.

4. Dvomesecne šolske počitnice.

§ 8. šolskega učnega reda ministerskega ukaza z dne 20. vel. srpana leta 1870. določuje, da traja šolsko leto na ljudskih šolah 46 tednov, tedaj dva tedna več nego na srednjih in meščanskih šolah. Ako imajo pa učitelji na srednjih in meščanskih šolah dvomesecne počitnice, toliko več tehtnih vzrokov ima ljudsko-šolsko učiteljstvo potegovati se za take počitnice. Učitelji na srednjih in meščanskih šolah poučujejo k večemu do 40 učencev, in to v prostornih, zračnih, tedaj zdravih šolskih prostorih, med tem ko morajo ljudski poučevati 70—80 otrok*) po mnogih krajih v majhnih, zaduhlih in nezdravih sobah, in to 8 do 10 ur na teden več nego učitelji na srednjih in meščanskih šolah.

Otroci ljudske šole so mladi, nerazviti, zato sta tudi njih duh in telo zelo šibka, popred utrudljiva, kakor pri

*) Jako gosti so slučajji, da poučuje učitelj v enem razredu tudi nad 100 otrok! Uredn.

odraslih. Oni potrebujejo zato tudi več počitka, da jim duševne in telesne moči zopet okrepijo. Ravno to je tudi z učiteljstvom. Čim šibkejši je otroški razum, tem večjega duševnega in telesnega napora zahteva od učitelja, da doseže svoj namen. Poučevanje na ljudski šoli je težavno, utrudljivo, pouk in disciplina zahtevata mnogo bolj prisotnosti duha; zato pa tudi učiteljstvo potrebuje več od-mora, počitka, da se mu duševne in telesne moči za nov pouk okrepijo.

Dvomesechne počitnice imajo na Reki in na Hrvaškem, dalje na Nemškem, v Italiji celo tri mesece, na Angleškem, Francoskem itd., zato bo tudi naše učiteljstvo delovalo na to, da zadobi dvomesechne počitnice.

5. Volilna pravica učiteljev.

Občine po njih predstojnikih, oziroma nekatera c. kr. okrajna glavarstva, kratijo definitivno nameščenim učiteljem na večrazrednicah aktivno in pasivno volilno pravico za volitev v občinski zastop, opiraje se na § 1. pod f) deželnega zakona 7. mal. travna leta 1864., glaseči se, da imajo volilno pravico „predstojniki in viši učitelji ljudskih šol.“

Uvaževati pa moramo, da je ta zakon stopil v veljavo pred novo šolsko postavo, ko so se nameščali takomenovani „pomožni učitelji“ (Aushilfslehrer), kateri niso imeli volilne pravice, in vsi drugi s svojim predstojnikom vred so bili „viši učitelji“, in ti so imeli volilno pravico. Na ta razloček se torej nanaša besedilo omenjene postave. C. kr. okrajno glavarstvo v Logatcu je z odlokom 15. vinotoka 1895. št. 15238 tudi v tem zmislu ugodilo utoku kranjskih definitivno nameščenih učiteljev, kateri so se pritožili, da jih občine nočejo vpisati v volilni imenik, opiraje se na deželni zakon, čegar tekst se enako glasi kakor za pokneženo grofijo Goriško-Gradiščansko.

Deželni zbor tirolski je v zadnjem zasedanju sprejel celo postavo, po kateri bi imeli tudi provizorično nameščeni učitelji in duhovniki volilno pravico.

Vsi c. kr. uradniki, čč. gg. duhovniki, imajo volilno pravico brez ozira na njih „više“, in ta pravica tiče tudi vsem definitivno nameščenim učiteljem — v zmislu postave in v zmislu pravice.

6. Eden zastopnik v deželni šolski svet naj se voli izmed ljudskih učiteljev.*)

Učiteljska zastopnika v deželni šolski svet se imenujeta vedno izmed ravnateljjev srednjih šol, katera zastopata tudi ljudsko šolo. Ker pa ljudska šola spada tudi pod višo oblastnijo deželnega šolskega sveta, in ta tvori veliko večino šolstva, zato bi bilo potrebno, da bi se eden zastopnik v deželni šolski svet volil izmed ljudskih učiteljev, in to večinoma iz razlogov, kateri so navedeni v 3. točki te spomenice; zato te točke ne bomo natančneje utemeljevali, in ker vemo, da so naši čč. gg. poslanci popolnoma prepričani o pravičnosti naše želje.

Odbor „Tolminskega učiteljskega društva“.

*) Učiteljske težnje in potrebe bo pa zastopal le tisti zastopnik v dež. šol. svetu, katerega voli učiteljstvo samo iz svoje srede. Zadnji čas je že, da začnemo to vprašanje resno pretresovati. To delo naj prevzame naša „Zaveza“, katera naj stopi v ta namen v dotiko z vsemi avstrijskimi učiteljskimi zavezami, katere naj ukrenejo vse potrebno, da pride to vprašanje v našo državno zbornico. Slavnemu direktoriju slovenske učiteljske zaveze pa priporočamo, da spravi to točko na dnevni red prihodnje skupščine. Uredn.

XXIX. občni zbor „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

(Dalje in konec.)

3. Poročilo blagajnikovo.

(Poročevalec Fr. Črnagoj.)

Slavni zbor! Skrbi polno sem zrl v bodočnost ob pričetku prvega leta svojega delovanja kot blagajnik „Slov. učit. društva“. In to ne brez vzroka. Vsakemu izmed vas je le predobro znano, pod kakimi avspicijami se je pričelo novo leto 1897.

Nasprotna stranka si je bila zapisala na prapor — uničenje našega lista „Učit. Tovariša“, mu prorokovala že naprej, da mu — če ne že ob letu — pa vendar v najkrajši dobi zapoje „libero“, in celo mnogi naših tovarišev so nam dajali resne opomine, da naj se „Tovariš“ povrne v svoj prejšnji tir — v svojo neodločnost!

In tako se je zgodilo, da je takoj v prvem mesecu leta 1897. odstopilo 61 naročnikov in to največ duhovnikov, samostanov, šolskih sester itd., med temi pa — žal — tudi 6 naših tovarišic in 1 c. kr. profesor, vendar nihče izmed ljudskih učiteljev!

Ob takem odpovedovanju mi je moralo kot blagajniku pač postajati tesno! Vendar ne dolgo! List si je pridobil ravno s svojo odločnostjo še več prijateljev, in kmalo se je oglašalo naročnikov, da se je zakrila nastala vrzel v knjigi popolnoma.

In ti naročniki so naši ljudje: v prvi vrsti ljudski učitelji, učiteljice, pa tudi somišljeniki izmed posvetnega razumnštva!

V teku leta je odstopilo vsega 72 naročnikov, a pristopilo jih je ravno 100, le da sta od teh 2 gospici tovarišici že koncem 3. četrtletja odstopili. Naročnikov je torej naraslo 26.

To je v prvi vrsti zasluga urednikova, deloma zasluga naših gg. tovarišev, je zasluga nas vseh, ki smo skušali list razširiti kar največ mogoče!*) Upravništvo je po naročilu odborovem odposlalo prvi dve številki v 900 eksemplarih nenaročnikom na ogled in je vrhu tega pisalo premnogo listov kot vabilo na naročbo. Od 3. številke dalje se je pošiljal list le takim, ki so se pisмено ali osebno izrekli, da list tudi naroče.

V tem oziru je torej kritično leto srečno minilo; treba je bilo skrbeti le, da mine srečno tudi v gmotnem oziru. Tu je seveda težje. Stan naš stoka še pod jarmom bede, in največkrat je naročnina za „Tovariša“ tudi že mala žrtev za posameznika. Le redki so slučajji, v katerih so učitelji naročniki tudi brezbrizneži.

In žrtev 3—4 gld. za „Tovariša“ naj bo vsakemu stanovska zavest! Stan neorganizovan je izgubljen stan. To našo organizacijo nam pa podpira „Tovariš“ v toliki meri, da mi pač ni treba o tem govoriti.

Zato pa, tovariši, ko se bode te razhajali, se razidite z zavestjo, da obdelujete slednjega svojega tovariša, da postane naročnik našega lista, oziroma da izpolni obveznosti do njega.

Upravništvu je došlo 157 listov in dopisnic, a odposlalo se je 222 pisem in mnogo dopisnic. V začetku vinotoka se je poslal vsem ljubljanskim naročnikom račun in tu, tovariši, me boli, zares boli, da je list radi tega izgubil 2 naročnika in to izmed učiteljev. O enem slu-

*) To je tudi zasluga našega gospoda blagajnika. Uredn.

čaju sem govoril že v listku, o drugem naj omenim le besedico. Reklo se mi je, da se računi ne smejo pošiljati nikdar pred novim letom. Tovariši, o novem letu, ko ima upravnik posla čez glavo, naj pošilja tudi še račune? — Ne — o novem letu jih ne more nikdar pošiljati razen v posameznih slučajih, ker to ni mogoče, razen če dovolite upravniku posebnega pisarja. — Račune sem poslal tudi le v nadi, da mi tega lastni tovariši ne zamerijo, saj jim je možno račun poravnati, kadar jim drago.

S 1. listopadom se je naročnina vsem naročnikom izkazala na ovitkih, in tudi tu sem izgubil 1 naročnika. Prijatelji, saj sem izkazal naročnino le, da vam je mogoče pregledati, če so se vam tudi vsi uplačani zneski pravilno vpisali. S tem se ognemo poznejšim pomotam, in to je vam in društvu v ugled. Red mora biti povsod.

List se je tiskal v 900 iztisih I. in II. štev., v 800 III. štev. in 700 iztisih vse daljnje številke. Razpošiljal se je redno 579 plačujočim naročnikom, 63 iztisov se je pošiljalo v zameno in brezplačno posameznikom, 21 iztisov se je dajalo in se še daje brezplačno kandidatom 4. leta. Razpošiljalo se je torej lista 663 iztisov.

Podam naj vam naposled še pregled naročnikov in račun o dohodkih in stroških:

	Kranjsko	Štajersko	Primorsko	Hrvaško	Gor. Avstrij.	Skupaj
Možki	324	31	42	1	—	398
ženske	75	6	4	—	—	85
duhovniki	6	—	—	—	—	6
kavarne	4	—	—	—	—	4
čitalnice	7	—	3	—	—	10
okrajni šolski sveti	9	—	—	—	—	9
okr. učit. knjižnica	11	—	4	—	—	15
knjižnice	18	5	9	—	—	32
iz posvetnega raz-	18	—	1	—	9	120
zumništva						
	472	32	63	1	1	579

R a č u n

„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“ v letu 1897.

Dohodki

Stroški

Naročniki „Tovariša“ so plačali	1351·27 gld.	Tisk „Tovariša“ 5 kvartalov (od 1. 10. 96 do 31. 12. 97)	1129·10 gld.
Inserati so vrgli	59— „	Upravništvo: Pošta, odpravnina (številka à 1 gld.), nagrade upravniku in uredniku (à 60 gld.), popir in druge potrebščine upravištva, uredništva in tajništva	369·67 „
Knjige, ki jih je društvo izdalo	16·25 „	Raznoterosti: Popotnikov koledar 1·40 gld., omara 5 gld., udnina Zavezi 5 gld., Slov. Matica 2 gld., Planinsko društvo 3 gld., telegrami 2·37 gld., potnina delegatov 30 gld., nove uradne knjige 2·65 gld., družbi sv. Cirila in Metoda 25 gld. (in za 25 gld. tudi knjig) in nekaj malih stroškov	83·84 „
Iz hranilnice med letom vzel	160— „	V hranilnico (med letom zopet dvignj.) v poštno hranilnico radi ček. račun	160— „ 100— „
Vsota	1586·52 gld.	Ako se primerjajo dohodki s stroški	1842·61 gld. 1586·52 „
Primanjkljaj	256·09 „	se kaže primanjkljeja	256·09 gld.
	1842·61 gld.	kateri se pokrije iz društvene glavnice naložene v hranilnici v znesku	246— „
Društvo ima dobiti od naročnikov naročnine za prejšnja leta	688·50 gld.	končni primanjkljaj	10·09 gld.
za tekoče leto	775— „	(Sprejeto.)	
na inseratih	88·25 „		
	1551·75 gld.		
Društvo ima v zalogi:			
„Učiteljski večeri“ 100 kom. à 20 kr. =	20— gld.		
„Didaktika“ 163 „ à 50 „ =	80·50 „		
„Domoznanstvo“ 242 „ à 40 „ =	96— „		
„Narodna vzgoja“ 248 „ à 30 „ =	74·40 „		
	270·90 gld.		
Gornji znesek	1551·75 „		
Skupaj	1822·65 gld.		

4. Cesarja Frančiška Jožefa I. ustanova za učiteljske sirote na Kranjskem.

(Poročevalec J. Dimnik.)

Danes dve leti sem poročal v imenu odbora ob tej priliki, kako bi praznovalo „Slovensko učiteljsko društvo“ 50letnico vladanja Nj. Veličanstva cesarja Frančiška Jožefa I. Povdarjal sem takrat, da naš predobrotljivi vladar ni prijatelj veselice ob takih prilikah, ampak mu je ljubše, da se denar, ki bi se imel izdati za prirejevanje slavnostnih veselice, raje daruje v dobrodne namene. Tudi mi smo si izbrali takrat preblag namen: podpirati učiteljske sirote

ter tem v korist zbirati prostovoljne doneske. V proslavo in spomin na cesarjevo 50letnico smo tudi sklenili, da se imenuje ta naša zbirka „Cesarja Frančiška Jožefa I. ustanova za učiteljske sirote na Kranjskem“.

Kranjski učitelji imamo majhne plače; niti samec ne more izhajati s temi dohodki, kámo li učitelj z ženo, kopico otrok in poslom. Priznati moramo pa vendar, da se je kranjsko učiteljstvo navzlic temu z veseljem lotilo tega podjetja. Pripomogel je pa k temu blagi namen in prevzvišeni povod. Temu so najlepši dokaz številke, ki nam kažejo, koliko smo nabrali za ustanovo v prvih dveh

letih. Lansko leto sem poročal na tem mestu, da smo nabrali v ta namen v prvem letu 400 gld. Zadovoljni smo bili vsi s temi dohodki tembolj, ker zbiramo ob enem tudi prostovoljne darove za konvikt. Tudi letos smemo biti zadovoljni z dohodki; nabrali smo namreč letos 350 gld. Danes imamo torej za ustanovo nabranih 750 gld. Reči moramo, da je ta svota za naše razmere velika, in kolikor poznam kranjsko učiteljstvo, bo v prihodnjem — in zadnjem letu — narasla gotovo na 1200 gld. Taka svota bo z ozirom na naše bedne gmotne razmere res velika. S ponosom bomo gledali lahko nazaj na triletno dobo, v kateri smo zbirali te prostovoljne doneske, s ponosom si bomo lahko delali mirno vest, da smo izvršili s to ustanovo čin človekoljubja, čin stanovske dolžnosti svoje in z največjim ponosom bomo gledali mi in potomci naši na spomenik, ki ga je postavilo „Slovensko učiteljsko društvo“ v proslavo in trajen spomin na 50letno vladanje Nj. Veličanstva cesarja Frančiška Jožefa I. in v korist našim sirotam. Dal Bog, da bi obrodila ta „Cesarja Frančiška Jožefa I. ustanova“ obilo sadu učiteljskim sirotam na Kranjskem!

V svrhu pomnožitve glavnice prosim slavni zbor, da sprejme te-le resolucije:

1. Odboru se naroča, da se obrne do vseh kranjskih okrajnih učiteljskih društev s prošnjo, da blagovolé ista v tekočem letu prirediti v proslavo cesarjeve 50letnice vsaj po jedno veselico v korist cesarja Frančiška Jožefa I. ustanovi za učiteljske sirote na Kranjskem.

2. Kjer so razmere take, da ni moči prirediti veselice v ta namen, naj blagovolé predsedniki posameznih učiteljskih društev ob priliki letošnjih okrajnih učiteljskih konferencij nabirati prostovoljne doneske za ustanovo.

3. Odboru se naroča, da v teku tega leta izposluje potem vis. c. kr. dež. predsedstva privoljenje, da bo smela nositi naša ustanova Najvišje ime: Cesarja Frančiška Jožefa I. ustanova za učiteljske sirote na Kranjskem. (Vse resolucije so bile sprejete jednoglasno.)

5. Resolucije in predlogi.

I. Naša stanovska organizacija.

(Glej dotično poročilo v 2. in 3. številki t. l.!)

II. Cesarja Frančiška Jožefa I. ustanova za učiteljske sirote.

(Glej dotično poročilo v današnji številki!)

III. Stalni okrajni šolski nadzorniki.

„Občni zbor „Slovenskega učiteljskega društva“ se izreče proti uvedbi stalnih šolskih nadzornikov, in društveni odbor naj naznani ta sklep na kompetentnem mestu.“ (Sprejeto z velikim odobravanjem.)

IV. Ponavljalna šola:

- a) Ponavljalne šole naj se odpravijo.
- b) Šolski pouk na ljudskih šolah naj se podaljša za jedno leto.
- c) Uvedó naj se posebni izobraževalni tečaji v krajih, kjer se oglasi zadostno število učencev, učitelju pa se naj določi za ta pouk posebna plača. (Vse tri resolucije so bile sprejete jednoglasno.)

V. Kratenje učiteljskih pravic.

- a) Odbor naj poskrbi, da se ne bodo oddajale učiteljske službe začasno več pod roko, ne da bi se prej razpisale. (Sprejeto.)
- b) Odbor naj potrebno ukrene, da se bo v smislu § 15. deželnega šolskega zakona z dne 29. mal. travna 1873. l. nastavljalo na jednorazrednicah le možko učno osebje. (Sprejeto.)

6. Volitev odbora.

V odbor so bili izvoljeni ti-le gg.: Juraj Režek, predsednik; Janko Likar, podpredsednik; Engelbert Gangl, tajnik; Frančišek Črnagoj, blagajnik; Jakob Dimnik, urednik; Luka Jelenc, Ivan Krulec, Lovro Letnar, Anton Razinger, odborniki. Pregledovalci računov gg.: Anton Javoršek, Maks Josin in Karol Rožanc.

Ustavoznanstvo.

(Spisal Fr. Orožen.)

M.

Ljudsko zastopstvo.

3. Občinski in okrajni zastopi.

(Dalje.)

Ako se predlog potrdi, ima izvestnik (referent) ali nasvetovalec še končno besedo (§ 20.).

Po dokončanem posvetovanju in kratkem predsednikovem ponovljenju obravnave začčenja se glasovati. Ako bi se vendar predsedniku zdel potreben kratek odlog za pomene svetovalcev med seboj, ali ko bi ga trije udje želeli, ima se dovoliti najdalje na 10 minut (§ 21.).

Predsednik ima vprašanje vselej tako postaviti, da se more odgovoriti z „da“ ali „ne“. Po navadi se glasuje vstavši, kadar se potrjuje, in obsedevši, kadar se zanikuje.

Skrivno glasovanje, ki se opravlja s kroglicami, ali glasovanje z imenovanjem ima se zgoditi, kadar čezpolovična večina eden ali drugi teh načinov glasovanja zahteva (tirja).

Volitve (izbori) se imajo opravljati z glasovnicami (glasovnimi lističi). Izbor je veljaven, ako je storjen z ozirno (relativno) večino, izjemši slučaje, za katere občinski zakon polnejšo večino predpisuje (§ 25.).

Občinski zakon ustanovljuje pogoje veljavnega sklepa. Nepričujoči udi ne smejo glasovati, ne po pismu ne po naročilu (§ 27.).

Občinske potrebščine se pokrijejo z občinskimi dohodki in občinskimi prikladami. Ker le v malokaterih občinah zadostujejo dohodki v pokritje občinskih troškov, sme občinski odbor pobirati občinske priklade. Take priklade so: Doklade k neposrednim davkom ali k užitninskemu davku, naklade in davki, kateri ne pripadajo davčnim dokladam, in dela za občinske potrebe.

Občinskih priklad sme občinski odbor le do 30% privoljevati. V prekoračenje teh odstotkov treba privoljenja deželnega odbora. V deželah, katere imajo okrajne zastope, dovoljuje priklade od 30 do 50% okrajni odbor, in nad 50% deželni odbor.

Proračun občinskih dohodkov in troškov sestavlja župan, občinski odbor ga pa odobruje in razglašaja saj eden mesec pred novim letom.

Okrajni zastopi so uvrščeni med občinami in deželnim zborom ter imajo občinam sličen delokrog, samo da se njih delokrog razteza na ves okraj. Važno je oskrbovanje okrajnih cest, mostov in sploh občil. V okrajni zastop volijo one volilne skupine kakor za deželni in državni zbor, izimši peto volilno skupino. Izvolitev velja za tri leta (v Galiciji za šest let). Orajnemu zastopu predseduje okrajni načelnik, katerega volijo člani okrajnega zastopa, potrjuje ga pa cesar. Okrajni zastop voli tudi iz svoje srede okrajni odbor, ki je nekako za okraj to, kar so občinski svetovalci za občino. Okrajni odbor upravlja vse notranje reči, ki se tičejo skupnih koristi vsega okraja (sodnjega okraja).

Okrajne zastope imajo samo nekatere dežele in sicer Štajersko, Češko in Galicija. Na Štajerskem je 64, na Češkem 109 in v Galiciji 74 okrajnih zastopov. Za Tirolsko in Šlesko so sicer po zakonu določeni okrajni zastopi, a jih doslej še niso ustanovili. V drugih deželah oskrbuje okrajne ceste okrajni cestni odbor. Okrajni zastop sme v pokritje troškov razpisati posebne okrajne priklade.

(Dalje prih.)

Naši dopisi.

S Tolminskega. (V obrambo učiteljstva na Tolminskem.) V cenjenem „Učiteljskem Tovarišu“ z dne 20. prosinca t. l. št. 3 se nahaja dopis z Goriškega, govoreč o žalostnih šolskih razmerah. V tem dopisu piše č. g. dopisnik-tovariš med drugim: „Tolminski okraj je imel dva odlična moža, ki sta bila zmožna, da bi izvršila kaj koristnega; a jeden teh se je pričel ukvarjati z izdelovanjem sira in drugimi rečmi, ki so sicer dobre in potrebne, pa učiteljstvu ne pomagajo iz sedanjega siromaštva; drugi se bori z osebnimi nadlogami; vsem skupaj pa se zdi jako važno, naj li bodo šolska vodstva slavna, čislana, ali brez častnega naslova. Proti zadnjemu so pripravljene ugovarjati do zadnje instance.“ —

„Bolj zavedne in prebrisane učiteljice, ki ne gledajo toliko na naslov, kakor Tolminsko učiteljstvo“, i. t. d.

Gospodu dopisniku-tovarišu smo že večkrat dokazali, da dela učiteljstvu na Tolminskem krivico, podtikaje nam, da se premalo potegujemo za izboljšanje žalostnih gmotnih razmer učiteljstva. Poleg tega nas pa č. g. dopisnik-tovariš neopravičeno smeši, ako se potegujemo, kakor sam prizna, za stanovski ugled do zadnje instance.

Da se učiteljstvo Tolminsko odločno in vstrajno poteguje za izboljšanje stradanega in lačnega učiteljstva, je obče znano, in znano mora biti tudi č. g. dopisniku-tovarišu, sicer pa naj bi se prepričal iz spomenice, ki se je odposlala vsem slov. drž. in deželnim č. g. poslanecem, šol. oblastnijam in njih č. g. članom v deželi.*)

Zapopadek te spomenice je naša podlaga za odločno in vstrajno ter enotno postopanje vedno in povsod. V zmislu omenjene spomenice nastopa neustrašno učiteljstvo na Tolminskem v društvih, uradnih okrajnih konferencah, v okrajnem šolskem svetu, na političnih shodih, pri učiteljskih enketah, privatno in javno.

Tako se je n. pr. And. Vrtovec minulo leto 1897. pri 2 političnih shodih v Tolminu krepko potegnil in č. g. poslanecem pojasneval žalostno gmotno stanje učiteljstva ter prosil, da se vendar enkrat stradanemu učiteljstvu odpomore v smislu spomenice. Prvi shod je sklical drž. in dež. poslanec, veleč. g. dr. Gregorčič, a drugi deželni poslanec in dež. odbornik, blag. g. dr. Tuma. Oba č. g. poslanca sta pripoznala, da so naše zahteve opravičene in obljubila, da bosta z vsemi svojimi močmi v izvršitev istih delala. V torek po Binkoštih 1897 bila je sklicana enketa učiteljev v Gorico, ne izvzemši laških č. g. tovarišev v svrhu, da sestavi prošnjo na deželni

zbor za izboljšanje žalostnega gmotnega stanja učiteljev v deželi. V to enketo je bil odposlan s Tolminskega g. Ivan Krajnik. In kakor je poročal pri zborovanju učiteljskega društva, se je potegnil tu krepko in uveljavil zahteve v smislu spomenice. Tako se je postopalo pri uradnih konferencah, učiteljskih društvih i. t. d. Tako postopamo enotno, odločno in vstrajno vedno in povsod. In to naše postopanje ni neznano, ker se je opisalo v glavnih potezah v strokovnem listu „Popotniku“ in v drugih slov. listih. Tudi č. g. dopisniku ne more biti naše postopanje neznano. In vendar — — —

Na Tolminskem se imamo boriti še z drugimi težavami. Lačno učiteljstvo se obrekuje in psuje, zalezuje in ovaja sodišču, učiteljstvo se prestavlja brez sej, sklepi udov okrajnega šolskega sveta se ne izvršujejo, učiteljske družine se tirajo v nesrečo. Glejte gosp. Krajnikovo družino, razgnano na tri kraje vključ vsem sklepom! In ako se branimo in vsemu temu ustavljamo s pičlimi postavnimi sredstvi, ki jih imamo na razpolago, ako se je naše društvo potegnulo za primeren naslov šolskim vodstvom, kakor ga imajo npr. krajni šolski sveti, ako je psovavce in obrekovavce sodnijsko tožilo i. t. d., je-li to tako smešno in brez pomena? Ali ni naša sveta dolžnost, potegniti se poleg izboljšanja gmotnega stanja, tudi za naš ugled, za naše itak pičle pravice?!

Gospod dopisnik-tovariš! Kakor lahko izprevidite, so Vaša spodtikanja in zasmehovanja neopravičena in neutemeljena. Učiteljstvo tolminsko ima itak mnogo in mogočnih sovražnikov, dobiva zausnice od leve in desne, in zdaj pridete še Vi pa pomagate vdrihati po njem!*)

Ako se vsi učitelji, oziroma društva, ali učit. enketa v deželi odločno, vstrajno in taktno krepko potegnemo v zmislu spomenice, je upati in pričakujemo, da reši visoki dež. zbor že letos učiteljstvo iz obupnega, stradaljočega stanja ter mu ob enem razširi tudi večje pravice po zgledu drugih dežel. x.

Z ljubljanskega učiteljskega. (K regulaciji učiteljskih plač. Beseda p. i. gg. deželnim poslanecem.) Gotovo Vam je v spominu, gospod urednik, smešnica o prebrisanem Ribničanu, ki je pekel slanika na luninem svitu. Ta pripovedka mi je prišla kar nehoté na misel, ko sem čital, koliko misli deželni odbor poboljšati učiteljske plače. Ta gospoda tudi pekó slanika na mesečni svetlobi kot zviti lončar, vendar pa ne pomislijo, da ta luč ne greje, ker je — preslaba. Če hočete speči ribo, zakurite ogenj, ako pa hočete opomoči učiteljstvu, ne delite jim miloščine, ampak dajte jim vsaj toliko, da bodo mogli živeti, kot se spodobi njih stanu. Latinski pregovor pravi, da je za domovino sladko umreti, in tega se gospoda tudi držé ter privoščijo ubogemu učitelju vsaj to sladkost, ker drugih ne okusi itak nikdar. Vendar pa mislimo, da je človek dolžan umreti za domovino le na bojnem polju, kjer tudi mi ne bodemo zadnji, ni mu pa dolžnost, da zanjo strada in gine lakote. Če človek dela za domovino, ga mora tudi preživiti domovina, saj je vsak delavec vreden plačila. Slab pa gospodar, ki ne more izplačati delavcu, kar ta zasluži!

Tlaka je odpravljen že davno, in naš preblagi vladar Francišek Jožef I. je priznal vsem stanovem enakopravnost, le ubogi učitelj naj tlačani še ob koncu razsvetljenega XIX. stoletja, tlačani naj domovini, za katero žrtvuje vse moči, za katero živi in mre!

Gospodje poslanci, narod vas je izbral, da zastopate njega interese in skrbite za njega blaginjo, **volili so vas i učitelji** v zavesti, da se hočete boriti i za njihove pravice; zdaj je prišel odločilen trenutek, ko pokažete, da se niso varali v vas in jim tudi res opomorete iz bede in uboštva. S takimi plačami, kakoršne ima učiteljstvo sedaj, ne more živeti olikan človek, ker ne zadostujejo niti za najnujnejše potrebe. Kako naj se pa človek potem še lika, kako naj se iz-

*) Dragevolje smo dali prostora tudi temu dopisu; naj se čujeta obe strani, vendar mislimo, da naš goriški dopisnik ni imel slabega namena. Uredn.

*) Glej uvodni članek! Uredn.

obraža, ko se mora boriti za obstanek. Ni čuda torej, ako propade učitelj dušno in telesno in mu ginejo moči, saj mora često — stradati! Žalostno a resnično!

Prav imajo torej učitelji, ako prestopajo k sodišču, tam imajo boljše plače in tudi večji ugled. Tudi med učiteljskišniki že vre, in dasi smo neizkušeni, vemo vendar, da je učitelj trpin in da še vedno velja izrek: „Quem dii odere — — —“ Izmed 90 gojencev, ki so sedaj na učiteljskišču, jih je namenjenih le kakih 25 k učiteljstvu in še ti pojdejo večinoma na Štajersko. Vsi drugi pa si bomo poiskali boljšega kruha, kot pa ga je zaničevani ljudski vzgojitelj!

Ako hočete torej delavnih učiteljev, dajte jim toliko, da bodo mogli živeti, kot se spodobi učiteljem, in jim ne bode se boriti z bedo in umreti lakote, potem hočemo delati i mi za blaginjo in za prospeh domovine. In upamo tudi, da nas sedaj ne prevara up in nam opomorete iz bede. *)

Učiteljsišnik.

Iz Idrije. (Petindvajsetletnica.) Iz krogov idrijskega učiteljstva prihajajo zadnja leta le žalotna poročila. Komaj 3 leta so minila, in idrijska šola je izgubila štiri učitelje.

S tem večjo radostjo pa danes naznanjam cenjenim čitateljem veselo vest o praznovanju petindvajsetletnice blag. g. c. kr. ravnatelja Alojzija Novaka. Dne 18. prosinca 1873. l. je bilo, ko je g. slavljenec nastopil službo učitelja na c. kr. rudniški šoli v Idriji. Četrtr stoletja je poteklo v večnost in dne 18. prosinca 1898. l., ki je obhajal petindvajsetletnico tukajšnjega službovanja, je bil on edini izmed vseh onih, kar jih je ob njegovem nastopu delovalo na tej šoli; le njega — hvala Bogu — še ni pobrala bleđa in neizprosna smrt. V teku 25 let je delovalo na tej šoli več mlajših učiteljev kakor je gosp. ravnatelj; a krije jih že črna prst. Po pravici pa moram reči, da je bil g. A. Novak ves čas svojega delovanja na tukajšnji šoli vsem tovarišem in tovarišicam odkritosrčen prijatelj in tudi kot ravnatelj šole jim je vedno bil in jim je še skrben in nepristranski voditelj. In prav to složno delovanje med g. ravnateljem in učiteljstvom kakor tudi redki slučaj, da bi učitelj deloval na enem mestu dolgih 25 let in še bolj redki slučaj v Idriji, kjer ima bela smrt posebno bogato žetev, je narekovalo idrijskemu učiteljstvu sveto dolžnost, da na ta dan poslavi po vseh močeh svojega vrlega g. ravnatelja.

Že na predvečer mu je lepo število idrijskih pevcev napravilo podoknico. Po 7. uri se je zbralo pri gostilnici g. F. Kosa 40 večjih učencev, ki so nosili pri sprevedu od imenovane gostilne do šolskega poslopja raznobarvne balončke. Pred šolo so učenci napravili krog, v katerega so stopili pevci in zapeli g. slavljenca tri pesmi. Po končani drugi pesmi se je g. slavljenec vidno ganjen zahvalil pevcem za izkazano mu čast, na kar mu je njegov najstarejši pevski tovariš g. Fr. Kos v kratkih besedah častital k njegovi 25letnici ter mu ob enem izročil v znak ljubezni in spoštovanja dar pevcev. Po odpeti tretji pesmi se je spreved učencev in pevcev vrnil zopet do gostilnice g. F. Kosa, kjer so se potem v gorenjih prostorih zbrali vsi učitelji in učiteljice z g. slavljenecem in pevci k prijetni zabavi. Tudi vrli dekan č. g. M. Arko in blagi podpornik idrijske šolske mladine g. Fr. Goli sta s svojo prisotnostjo pokazala, da v resnici čislata g. slavljenca.

(Konec prih.)

*) Razvidno je, da že učiteljsišniki, ki še niso poskusili grenkosti in bede učiteljskega stanu — ki bi morali vstopiti z navdušenjem in veseljem v službo — obupujejo nad učiteljskim stanom. Če se kmalu in zdatno ne povišajo učiteljske plače, bodo postala naša učiteljsišca le pripravnice za vojake, kanceliste i. t. d., ne pa za učitelje, katerim so namenjena. Če bo šlo to tako dalje, bo naša dežela kmalu brez učiteljev! Učiteljev nam torej primanjkuje! In če se je „Slovensko učiteljsko društvo“ zavzelo v svoji „spomenici“ v prvi vrsti za učitelje, ni storilo tega morebiti iz kake antipatije do učiteljice ne, nikakor ne! — saj so potrebne tudi učiteljice zboljšanja plač, ampak zaradi tega, ker preti vsled pomanjkanja učiteljev nevarnost naši deželi in našemu narodu in zaradi tega, ker baš učitelji s svojo družino bijemo zaradi pomanjkanja najpotrebnejšega vsakdanjega kruha boj med življenjem in smrtjo kakor potapljajoči se človek, ki napenja vse svoje sile, da bi se ote! Videant consules — dokler ni prepozno!

Uredn.

Vestnik.

Učiteljski konvikt: Tvrška Gričar & Mejač 5% od iztržka 33 K; gosp. Leopold Punčuh, nadučitelj v Spodnji Idriji, nabral v veseli družbi v gostilni Hermana Mallyja 8-60 K; g. Frančišek Gabršek, c. kr. profesor, 2 K; g. Rudolf Horvat, nadučitelj v Zagorju na Notranjskem, na knj. kr. podr. št. 79 6 K; sl. šolsko vodstvo v Šturiji, čisti dohodek šolske veselice v prid konviktu 50 K; g. Ivan Bajželj, učitelj na Jesenicah, nabral v veseli družbi pri Remškarju 8-30 K.

Osobne vesti. Deželni šolski svet kranjski je imenoval stalnimi naslednje začasne učitelje in učiteljice: gspdc. Roza Pirkovič za Polhov Gradec, gspdc. Gizelo Eisenhardt za Belopeč, g. Jož. Berganta za Vinico, g. Frana Zupančiča za Radovico, g. Rudolfa Schillerja za Črnomelj in g. Ivana Zupančiča za Kolovrat. Gospa Marija Levstek, učiteljica v Senožečah, pride v Postojino. Začasni učitelj g. Viljem Činkel v Štalcarjih je stalno nameščen.

Najvišje odlikovanje. Nadučitelj v Klani na Goriškem, g. Jakob Luznar, je odlikovan s srebrnim zašluznim križcem. Častitamo!

Jabolčene in hruškove cepiče (Bellefleur, Calvill, Epping, Reinette, Ciderbirne, Magdalene i. dr.) daje šolskim vrtnarjem brezplačno g. Jos. Petkovšek, učitelj v Velesovem pri Cerkljah (Gorenjsko.)

Šolski muzej slovenskega in istrsko-hrvatskega učiteljstva. Visoki deželni zbor kranjski je dovolil dne 4. t. m. za muzej 1100 gld. podpore in sicer skozi deset let po 100 gld., prvo leto pa še posebej 100 gld. ustanovnine.

Petričevi šolski zvezki. Visoki c. kr. dež. šolski svet kranjski je na postavi m. u. z dne 27. vel. travna 1881. l., št. 7973 zaradi opazke „v prid učiteljskemu konviktu“ prepovedal rabiti te zvezke na javnih ljudskih šolah. G. Petrič je uložil na vis. c. kr. dež. šol. svet prošnjo, da se sme razprodati sedanja zaloga, na novih zvezkih bo pa izostala opazka „v prid učit. konviktu“. Ker je s to odzvedbo prizadeto občutno tudi „Društvo za zgradbo učit. konvikta“ in najbolje pa g. P. sam, upamo, da se ta stvar kmalu in ugodno reši za društvo in g. Petriča. Mnogi učitelji bodo na sedanjih zvezkih, kar jih imajo v uporabi, prelepili, oziroma debelo prečrtali zgoraj omenjeno opazko na ovitkih. Kdor to stori, sme te zvezke potem rabiti brez skrbi.

Svoji k svojim. V Starem trgu pri Ložu se dobi naš list v gostilni gospe Fr. Žebretove.

Regulacija učiteljskih plač na Kranjskem. „Domovina“ piše: „O tej za naše učiteljstvo važni zadevi bode imel sklepati v tej sesiji kranjski deželni zbor. Da je že skrajna potreba in pravično urediti učiteljstvu plače, pač nihče oporekati ne more, in na drugi strani tudi finančijelno stanje dežele ni tako neugodno, da bi se ta stvar kolikor toliko do cela izvršiti ne dala. Koliko tisočakov se je že za druge manj nujne zadeve potrosilo v deželi, koje položaj je bil zelo ugoden. Takrat se ni za učiteljstvo nič storilo! Če se ta stan baš sedaj oglašča — pa se oglašča že veliko let — brez uspeha seveda! — so temu krivi tisti, ki so imeli gluha ušesa prej, ko bise bile plače lahko zboljšale, pa se niso, ker ni deželni zbor imel volje to storiti! To je sramota za faktorje, ki učiteljski stan tako — za vrata postavljajo!“

Regulacija učiteljskih plač na Štajerskem. Štajerski deželni odbor je predložil deželnemu zboru načrt zakona o regulaciji učiteljskih plač. Pred vsem se priporoča, da se opusti krajevni sistem ter vpelje osobni status. Meščanski učitelji naj dobivajo za 100 gld. večjo plačo, kakor ljudski učitelji. Voditelji bodo dobivali opravilno doklado. Začasni učitelji imajo po tem načrtu 420 gld. na leto. Kdor ima pa že spričalo učne usposobljenosti, pa ni še stalno nastavljen, dobi 80% o

temeljne plače, določene za stalne učitelje. Učiteljstvo v Gradcu dobi 10% osobne doklade od aktivne plače. Na to 10% osobno doklado ima pravico tudi učiteljstvo, službujoče v krajih, kjer so kopališča, pa le za šest mesecev. Naslov podučitelj odpade. V pokritje stroškov se vpelje šolnina in se bo pobiral šolski davek. Šolnina ne sme presegati 5 gld. na leto. Revni otroci se smejo popolnoma ali deloma oprostiti šolnine. Šolski davek bodo plačevali: a) zakonski pari brez otrok; b) samci in vdovci brez otrok, ki so stari čez 30 let in imajo najmanj 600 gld. letne plače. Šolski davek*) se bo odmeril po plači in se plačeval osem let.

Regulacija učiteljskih plač na Tirolskem. S 1. prosincem so v Inomostu vsem uradnikom, učiteljem in učiteljicam zvišali plače. Po tej regulaciji dobivajo meščanski učitelji 1100 gld. in 6 petletnic po 100 gld. (do sedaj 50 gld.); učitelji 900 gld. (do sedaj 700 gld.), aktivitetne doklade 200 gld. in 6 petletnic po 100 gld. (do sedaj 50 gld.); učiteljice 700 gld. (do sedaj 500 gld.), aktivitetne doklade 120 gld. in 6 petletnic po 100 gld. Na deželi (na Tirolskem) imajo meščanski učitelji 800 gld., ljudski učitelji 600 gld. in učiteljice pa 500 gld. na leto brez aktivitetnih doklad in petletnic; zato dobivajo pa 15% temeljne plače kot stanarino in pa 10% kot desetletnice. (To je res velikodušno?! Uredn.)

Učiteljske plače v Italiji. V Milanu in Rimu nese najnižja učiteljska plača 1600 lir na leto; v Bologniji in Genovi 1500 lir, v Florenciji 1400 lir, v Cremoni 1250 lir, v Bergamu, Benetkah in še štirih drugih mestih 1200 lir itd. V Turinu znaša najmanjša učiteljska plača 1100 lir. V dvajsetih provincijalnih glavnih krajih — med temi važna mesta (Brescia in Modena) z več ko 10.000 prebivalci — je najvišja učiteljska plača 900 lir. Učiteljice imajo v Milanu najmanj 1350 lir na leto, v Rimu 1200 lir, v Cataniji, Parmi, Bologniji, Genovi, v Benetkah in Ferari 1000 lir. Turin je zopet na zadnjem mestu z 950 lirami.

Razširjenje šole. Deželni šolski svet je razširil dvo-razredno ljudsko šolo v Sv. Križi pri Turnu v trirazredno. Krajni šolski svet tamošnji pa je sklenil na podstavi tega, da se tretji razred odpre v spomin 50letne vlade presvetlega cesarja početkom

*) Šolnina in šolska obveznost sta si dva nasprotujoča pojma; to je isto, če bi vojak moral plačevati davek zato, ker je vojak! Šolnina bo pa ob enem zopet novo agitacijsko sredstvo naših nasprotnikov zoper novo šolo. Šolski davek bodo pa morali plačevati tudi učitelji, le učiteljice bodo proste. Uredn.

šolskega leta 1898/99., ter v napravo nove učne sobe takoj proračunal del potrebnih novcev.

Da boš dolgo živel, ravnaj se po sledečih zapovedih profesorja Jamesa Samierja: Spi 8 ur, leži na desni strani, imej ponoči v spalni sobi okna odprta, postelj se ne dotikaj stene, nikdar se ne koplji v mrzlejši vodi kakor je človeško telo, pred zajutrkom se sprehajaj, jej malo mesa, ki bodi kuhano, ne pij mleka, čim bolj je mastna jed, boljša je; ne pij nikdar alkoholičnih pijač, ne imej v spalni sobi nikake živali, živi čim več na deželi, podnevu delaj in ne ubijaj svojega temperamenta!

Potujoča izložba. V Meksiki hočejo napraviti ne- navadno gospodarsko izložbo. Vsi predmeti bodo izpostavljeni v velikanskem vlakcu kateri bode potoval iz New-Yorka po vseh večjih mestih Amerike. Te razstave bodo kulturno velike važnosti, hkratu pa najboljša reklama razstavljaljajočih tvrdk.

Zahvala. Slavna kranjska hranilnica v Ljubljani je na prošnjo podpisanega šolskega vodstva podelila za napravo čebelnjaka v šolskem vrtu znesek 30 gld., za kar se ji presrečno zahvaljuje.

Šolsko vodstvo na Breznici, dne 30. prosinca 1898.

Josip Ažman, nadučitelj-vodja.

Listnica uredništva:

Na desni breg „Soče“: Hvala lepa na poslanem! Veseli nas, da ste se po tolikem času zopet oglasili; pride na vrsto prihodnjic. Le pogumno naprej! — **Na Gorisko:** Tudi prihodnjic. Na Vaše vprašanje glede učiteljev, ki prestopajo k sodišču, vam sporočamo sledeče: Kdor želi stopiti k sodišču v prakso, mora prositi pri okr. sodišču za vsprejem. Učitelji prakticirajo zjutraj pred poukom in popoldne po pouku. Praksa traja jedno leto in sicer prve tri mesece pri kakem okrajnem sodišču in druge tri mesece pa pri deželnem sodišču. Po tej praksi mora prebiti praktikant izpit pri nadsodišču v Gradcu (za Primorco v Trstu). Po tej skušnji je treba zopet šest mesecev prakticirati ter prebiti po tej praksi drugi izpit. Po tem izpitu se pa že lahko prosi za kako izpraznjeno mesto, katerih je pa slučajno sedaj mnogo, tako, da ima dotičnik upanje v 14. mesecih postati kancelist, oziroma asistent z letno plačo 720 + 60 gld. t. j. 780 gld. Kot dohodek se morejo prišteti tudi komisije, ki nesejo na leto okrog 100 gld. Ako dotičnik v petih letih ne avanzuje, se mu plača povisa za 100 gld. To po sedanjem sistemu; po reorganizaciji uradniških plač bo pa plača večja in namesto kvinkvenij se bodo uvedle kvadririje. Avanzuje se lahko v 9. in kdor službuje pri deželnem sodišču, pa celo v 8. plač. razred; a teh je le malo. Kdor je toliko sposoben, da nadomestuje diurnista, dobi že kot praktikant 1-20 gld. na dan. Pripomniti je še, da drugemu izpitu sledi še tretji in sicer zemljislovnoknjižni izpit. — **G. K. na Goriskem:** Če bo le prostor, že prihodnjic. Živeli! — **Gdč. M. H. v D.:** Brezplačne zahvale sprejemamo le od naročnikov, oziroma naročnic.

GRIČAR & MEJAČ

LJUBLJANA

Prešernove ulice števil. 9

priporočata svojo

bogato zalogo izgotovljene

moške in ženske obleke

v vsaki velikosti ter najboljšee

perilo in zavratnice po naj-
nižji ceni.

Kdor si kupuje obleko,
ogleda naj si najprvo naj-
jino zalogo.

Naročila po meri
izvršujejo se točno in ceno
na Dunaju.

Ilustrovani ceniki se razpošiljajo
franko in zastoj.

P. i. učiteljstvu znižane cene.

V založništvu podpisane
tiskarne so izišle in se do-
bivajo po 50 kr. knjiga:

Pripovedke

iz avstrijske zgodovine

Nabral in priredil

Jakob Dimnik

učitelj v Ljubljani.

Tiskarna R. Milic.

Slovensko učiteljsko društvo *
je izdalo in založilo te-le knjige:

Komensky - Ravnikar:

„Didaktika“ . . . . . 50 kr.

Dimnik: „Domoznanstvo
v ljudski šoli“ . . . . . 50 „

* * „Učiteljski večeri“ . . . . . 20 „

Ciperle: „Narodna vzgoja“ . . . . . 30 „

Vse te knjige se dobivajo pri
upravnistvu našega lista; pri ured-
nistvu se pa dobiva:

Dimnik: „Domača vzgoja“ 1 gld.

Ne zabite „Učiteljskega konvikta“!

Fr. Čuden

urar v Ljubljani

Mestni trg št. 25 Sv. Petra cesta 2
priporoča svojo bogato za-
logo vsakovrstnih

žepnih in stenskih ur

budilnikov, prstanov,
uhanov, šivalnih strojev

od 25 gld. naprej,

biciklov od 100 gld. naprej.

Popravila se izvršujejo na-
tančno in točno.

Novi cenovniki na zahte-
vanje franko in zastoj.

Izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stane za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. Udje „Slovenskega učiteljskega društva“ plačajo na leto 3 gld. naročnine in 1 gld. udnine. — Spisi naj se blagoizvolijo pošiljati odgovornemu uredniku (uredništvu) v Ljubljani, Šubičeve ulice št. 3; naročnino pa prejema g. Francišek Črnogoj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za celo stran 15 gld., pol strani 8 gld., 1/3 strani 5 gld., 1/4 strani 4 gld., 1/8 strani 2 gld.; manjši inserati po 10 kr. petitvrsta. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštnine še 3 gld.